

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Випуск 4

*Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції
“Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті:
Європейський вектор розвитку”,
м. Київ, МАУП, 23 травня 2012 р.*

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2013

Редакційна колегія:

Подолька А. М., д-р юрид. наук — головний редактор

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора

Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф. — заступник головного редактора

Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Освіта у ХХІ столітті: шляхи розвитку / МАУП. — К.: ДП “Видав-
О-72 **ничий дім “Персонал”, 2010 —**

Вип. 4 : Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті: Європейський вектор розвитку”, м. Київ, МАУП, 23 трав. 2012 р. / редкол. : А. М. Подолька (голов. ред.), М. Ф. Головатий (заст. голов. ред.), Н. М. Чернуха (заст. голов. ред.), А. А. Ігнатченко (відп. ред.). — 2013. — 162 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику подано статті учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ ст.: Європейський вектор розвитку”, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — розвитку освіти в Україні. Статті охоплюють широкий діапазон наукових досліджень українських учених.

Для науковців, освітян, державних службовців, політиків, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком української освіти.

ББК 74.04(4УКР)я43

Н. Н. Юсеф

А. В. Мельніченко

*Ефективність молодіжної політики
та її стратегія у соціально-
економічному та політичному
розвитку України* 101

Н. В. Головач

*Аналіз галузевого стандарту
вищої освіти спеціальності
“Управління персоналом
та економіка праці”* 108

Д. Є. Денисенко

*Вища освіта в Іспанії: зарубіжний
досвід та особливості* 114

Т. О. Костюк

*Забезпечення права на освіту
для національних меншин,
що проживають на території
України* 117

Магеррамзаде Алібала

Саттар огли

*Основні засоби протистояння
фінансовій кризі на національному
і міжнародному рівні* 120

О. М. Масловська

*Роль інтернет-ресурсів
у навчанні студентів
в умовах Болонської системи* 127

І. М. Николин

*Вплив соціально-психологічних
параметрів професійної групи
на становлення особистості
в процесі професійного
навчання.....* 131

В. В. Баєв

*Формування професійних
компетенцій з менеджменту
якості при підготовці
менеджерів туристичної
індустрії.....* 137

Л. М. Берестецька

*Тренінгові технології
у бізнес-освіті* 142

Ю. К. Корсак

*Есхатологічний імператив
у модернізації освіти.....* 145

Павічевіч Крсто

*Особливості проектування
web-орієнтованих педагогічних
програмних засобів для підтримки
практичної діяльності студентів-
математиків* 152

Л. В. Старих

*Інтеграція української вищої освіти
у європейський та світовий
освітній простір.....* 157

АНАЛІЗ ГАЛУЗЕВОГО СТАНДАРТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ТА ЕКОНОМІКА ПРАЦІ”

Освіта у XXI столітті: шляхи розвитку, вип. 4, 2013, 108–113

Поставлене перед вищими навчальними закладами завдання постійного підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу довгий час вирішувалось шляхом їх локальної корекції. Наприклад, політичні та економічні зміни в країні постійно диктували необхідність включення у процес підготовки за окремими спеціальностями додаткових навчальних дисциплін, змістовних блоків. Це не завжди відповідало узгодженим концепціям і мало міцні зв'язки з іншими дисциплінами, блоками.

Проблематика компетентісно орієнтованої освіти є в наш час дуже актуальною. Питання організації навчання у вищій школі розглядалися багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими. Зокрема, компетентісну модель освітньої програми досліджує В. Болотов [1]. Розглядую змісту, структури, формування компетентності майбутніх фахівців присвячені праці І. Драч [2], Г. Єльнікової [3], І. Зимньої [5], О. Овчарук [6], А. Хуторського [10] та ін. Освітньо-кваліфікаційна характеристика ба-

калавра та магістра за спеціальністю “Управління персоналом та економіка праці” подається в офіційному виданні “Галузевий стандарт вищої освіти України” [8]. Проте питання впровадження компетентісного підходу в навчальний процес вищого навчального закладу недостатньо розкриті в науковій літературі.

Проблеми сучасної освіти вимагають від нас посилити практичний компонент усіх теоретичних досліджень, звернути увагу на вимір і оцінку професійної підготовки фахівців, тому що саме від них буде залежати успішність проведення реформ, а в остаточному підсумку — економічного й соціального розвитку суспільства в цілому. Розв'язати ці проблеми можна шляхом більш широкого й наукового обґрунтованого впровадження компетентісного підходу у вивченні ефективності професійної діяльності майбутнього фахівця.

Науковий підхід до процесу перебудови змісту освіти вимагає цілої низки дій:

- перевірки змісту на всіх рівнях (державний і галузеві стандарти, стандарт вищої освіти ВНЗ,

навчальні плани підготовки за певною спеціальністю та робочі програми навчальних дисциплін);

- виявлення невідповідностей;
- переосмислення механізму розробки документації;
- виправлення недоліків шляхом використання додаткових можливостей, затверджених підходів або залучення нових підходів до підготовки фахівців.

Проаналізуємо стандарт вищої освіти спеціальності 6.030505, 7.03050501, 8.03050501 “Управління персоналом та економіка праці”.

“Управління персоналом та економіка праці” — порівняно новий напрям підготовки, який належить до галузі знань “Економіка і підприємництво”, за умов ринкової моделі економіки є досить престижною та дефіцитною спеціальністю. Пояснюється це тим, що попит на таких фахівців щороку зростає, адже ефективна діяльність будь-якої організації багато в чому залежить від налагодженої роботи команди співробітників, яку покликаний забезпечити фахівець з управління персоналом та економіки праці.

Фахівець з управління персоналом та економіки праці (УПЕП) підготовлений до виконання професійних функцій за одним або кількома з видів і найменувань економічної діяльності згідно з “Державним класифікатором видів економічної діяльності ДК 003:2010”, затвердженим наказом Держстандарту України від 28.07.2010 № 327 [7].

Унікальність фахівців спеціальності “Управління персоналом та економіка праці” полягає в тому,

що вони потрібні у всіх сферах діяльності, на підприємствах будь-якої організаційно-правової форми власності, тому перспективи працевлаштування у випускників напряму “Управління персоналом та економіка праці” досить широкі. Більше того, маючи достатні знання і навички, глибоке розуміння економічних процесів і лідерські якості, фахівці з УПЕП можуть займатися власним бізнесом, а магістри цієї кваліфікації можуть працювати ще й викладачами вищих та професійних навчально-виховних закладів. Зрештою, вдосконалення роботи державних установ соціальної сфери (управлінь і відділів соціального захисту, пенсійного фонду, центрів зайнятості) та місцевого самоврядування також сприяє виникненню нових робочих місць для фахівців цієї спеціальності.

Підготовка фахівців з УПЕП здійснюється, як правило, у вищих навчальних закладах за IV (найвищим) рівнем державної акредитації.

На відміну від інших напрямів з галузі знань “Економіка і підприємництво”, навчальним планом бакалавра спеціальності “Управління персоналом та економіка праці” має бути передбачено в органічному поєднанні вивчення економіки і права, підприємництва, менеджменту й інформаційно-комп’ютерних технологій, а також низку “людинознавчих” дисциплін: соціологію і психологію, конфліктологію, теорію і практику соціально-економічних відносин і ділового спілкування та ін. У результаті випускник спеціальності “Управління персоналом та економіка праці” має бути висо-

кокваліфікованим фахівцем, професіоналом, який здатен виконувати не тільки функції технічного службовця, а й підприємця, менеджера, вирішувати нестандартні проблеми і працювати в різних професійних середовищах.

Багато проблем української освіти пов'язано з Болонським процесом. Освітня інтеграція України, в тому числі і входження до європейського, світового освітнього простору, має здійснюватися зі збереженням власного національного досвіду і складових в освітянській галузі. Щоб забезпечити справжню ефективність, демократизм, гнучкість і конкурентоздатність української освіти, на нашу думку, треба: мати єдину, державну стратегію підвищення якості освіти; принципово реорганізувати систему ліцензування і акредитації ВНЗ; ретельно підбирати і готувати викладацькі кадри (особливо у зв'язку з необхідністю впроваджувати нові технології навчання); запроваджувати постійний моніторинг освітнього простору — ринку освіти і праці; розробити і запровадити чітку систему порівняння освітніх рівнів, кредитів тощо.

Забезпечення потреб суспільства в професійних освітянських послугах передбачає, що ВНЗ у своїй педагогічній діяльності мають бути готові здійснювати ефективне формування професійної компетентності фахівців з УПЕП:

- підготовку фахівців з УПЕП, відповідно до соціального розподілу праці, до професійної діяльності на різному рівні її виконання з урахуванням вимог ринкової економіки, на основі одержаної у вищій школі

широкої спеціалізації з новітніх галузей виробництва;

- формування в студентів професійної спрямованості (професійного інтересу, потреби та самовизначення), що виявляється в усвідомленому розумінні фахових функцій на належному рівні, наявному бажанні виконувати доручені види робіт якісно з мінімальними витратами часу і засобів, самостійно працювати над розвитком власної моральності, інтелекту, культурного рівня;

- формування у студентів професійної компетентності фахівця з УПЕП, яка включає: суспільно-правову та економічну поінформованість, що, в свою чергу, включає уміння орієнтуватися на ринку професій, гнучко адаптуватися в мінливих життєвих ситуаціях, можливість переорієнтувати свою фахову діяльність відповідно до змін економічної ситуації та правову компетентність — знання законів про працю та розвитку галузі, а також фахову ерудицію, що включає уміння самостійно одержувати необхідні знання, можливість позитивно застосовувати їх на практиці для вирішення різноманітних завдань, самостійно мислити, уміти бачити проблеми, що виникають, і використовувати наявні знання та уміння для пошуку шляхів їхнього раціонального вирішення; творче мислення, що дає спроможність генерувати нові ідеї, самостійно мислити, грамотно працювати з інформацією (уміти збирати необхідні факти, висувати припущення вирішення проблем, робити необхідні узагальнення, встановлювати закономірності, робити аргументовані висновки);

- формування у студентів комунікативних умінь, які дозволять володіти багатим словниковим запасом, бути контактними в різноманітних соціальних групах, уміти працювати спільно у напрямі знань “Економіка і підприємництво”;

- підготовку випускників навчальних закладів професійної освіти до професійної самореалізації протягом усього життя;

- безпосередню участь у діяльності колективу навчального закладу щодо розвитку майбутнього фахівця з УПЕП на основі принципів гуманізації, гуманітаризації, демократизації, диференціації і екологізації професійної освіти, загальної, професійної, економічної, соціальної та правової культури, здатності до реалізації в творчій діяльності.

Галузеві стандарти вищої освіти містять: освітньо-кваліфікаційні характеристики (ОКХ) випускників вищих навчальних закладів; освітньо-професійні програми (ОПП) підготовки; засоби діагностики якості вищої освіти.

Кваліфікаційна характеристика фахівця по суті є переліком компетенцій майбутнього фахівця. ОКХ відображає соціальне замовлення на підготовку фахівця з урахуванням аналізу професійної діяльності та вимог до змісту освіти і навчання з боку держави та окремих замовників.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика є державним нормативним документом, у якому узагальнюється зміст освіти, відображаються цілі освітньої та професійної підготовки, визначається місце фахівця в структурі господарства держави і вимоги

до його компетентності, інших соціально важливих властивостей та якостей, а також систему виробничих функцій і типових завдань діяльності й умінь для їх реалізації [4, *ст. 13*].

Освітньо-професійна програма розробляється коледжами, інститутами, університетами, академіями відповідно до існуючих державних стандартів, затверджених Міністерством освіти і науки України. ОПП мають окремі підрозділи, за якими розбиті дисципліни навчального курсу. Зміст освітньо-професійної програми бакалавра з УПЕП розподіляється за такими циклами:

- гуманітарної підготовки;
- природничо-наукової та загальноекономічної підготовки;
- професійно-орієнтованої підготовки;
- практичної підготовки.

У рамках перших трьох циклів передбачається вивчення нормативних дисциплін, які визначені галузевим стандартом, а також дисциплін варіативного блоку за вибором навчального закладу та студентів.

Визнаючи прямий зв'язок якісних змін структури вищої освіти з переходом вищої школи на освітні стандарти, необхідно разом з тим, відзначити, що самі по собі стандарти не вирішують проблему створення варіантів оперативних управлінських документів. Мова повинна йти про створення освітнього інструменту у вигляді нових дидактичних систем і конструкцій. Освітньою структурою таких конструкцій є навчальний план.

На основі ОПП кожним ВНЗ формуються та затверджуються ліцензовані навчальні плани. Навчаль-

ний план є державним нормативним документом, який визначає загальну направленість освіти і визначає її обсяг.

Навчальні плани встановлюють сумарне гранично допустиме навчальне навантаження студентів. Таким чином, навчальний план є єдиним цілим, в якому у систематизованому вигляді логічно пов'язані між собою основні частини теми плану, з їх методичним забезпеченням. Головними завданнями впровадження основних освітніх програм по окремому напрямку професійної підготовки студентів є: одержання повноцінної та якісної освіти; професійної компетентності у відповідній галузі науки і техніки; оволодіння гуманітарною культурою, етичними і правовими нормами, регулювання ставлення людини до людини, суспільства, навколишнього середовища, культурою мислення і вміння на науковій основі організувати свою працю, а також одержувати нові знання; можливість вибору студентами індивідуальної програми освіти; наступність у професійній підготовці майбутніх фахівців у системі “коледж–університет”.

Досвід практичної роботи виявив недоліки діючих стандартів:

- недостатнє погодження результатів навчання з практичною професійною діяльністю випускників;
- непрозорість для студентів і викладачів структури та логіки навчального плану;
- незрозумілість місця циклів дисциплін у формуванні професійних компетенцій випускників;

- недостатня свобода вибору для студентів при відповідно великій свободі вибору для ВНЗ;
- перевантаженість студентів, особливо аудиторними заняттями, при недостатній методичній продуманості самостійної роботи;
- невідповідність системи обліку працездатності і самого змісту ОПП з європейськими освітніми моделями.

Зазначені недоліки не дають можливості працевлаштуватися нашим випускникам за кордоном, роблять неможливою академічну мобільність не тільки студентів, але й аспірантів і викладачів.

При формуванні варіативного блоку навчальних планів у ВНЗ необхідно передусім акцентувати увагу на доцільності вивчення студентами окремих дисциплін для формування складових професійної компетентності фахівців з управління персоналом, тобто орієнтуватися на потреби ринку, а не на можливості конкретних ВНЗ. Складність формування варіативної компоненти навчальних планів зумовлена також тим, що важко врахувати особливості побудови навчальних планів ланки коледжів (рівень молодшого спеціаліста), щоб забезпечити наступність підготовки фахівців з УПЕП. Це є тим більше актуальним, адже у зв'язку з входженням вищої освіти України до Європейського освітнього простору поступово відбувається перехід до ступеневої підготовки майбутніх фахівців. Водночас розробка державних стандартів вищої освіти вимагає відповідного змістового наповнення всіх рівнів.

Перспективи дослідженої проблеми ми бачимо у вирішенні двох основних завдань: 1) по-перше, в розробці системи організаційно-методичних заходів, спрямованих на реалізацію державних освітніх стандартів з метою підвищення якості освіти; 2) по-друге, в оновленні змісту та удосконаленні методів навчання. Необхідно також продовжити роботу щодо забезпечення погодженості й наступності освітніх стандартів вищої і середньо-професійної освіти.

Таким чином, проблеми і перспективи подальшого розвитку вищої школи в умовах її реформування потребують у подальшому досліджень і рішень в інтересах збереження якості професійної підготовки фахівців. У ході роботи з реалізації стандартів вищої освіти, звичайно, будуть виникати і багато інших проблем. Зокрема, вже зараз очевидна необхідність перегляду змісту предметів різних циклів, виділених у стандарті, проблема багаторівневої професійної підготовки майбутніх фахівців з УПЕП, питання організації усіх видів практик і т. д., але все це має стати предметом спеціального дослідження.

Література

1. *Болотов В. А.* Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе / В. А. Болотов, В. В. Сериков // Педагогика. — 2003. — Вып. 10. — С. 8–14.
2. *Драч І. І.* Компетентісний підхід як засіб модернізації змісту вищої освіти // Проблеми освіти: наук. зб. / Ін-т інновац. технологій і змісту освіти МОН України. — К., 2008. — Вип. 57. — С. 44–48.
3. *Єльнікова Г. В.* Компетентісний підхід до моделювання професійної діяльності керівника вищого навчального закладу: [Електрон. ресурс] // Теорія та методика управління освітою. — 2010. — № 4. — С. 10. — Режим доступу до журн.: <http://tme.uio.edu.ua/>
4. Закон України “Про вищу освіту” від 17.01.2002 № 2984-III // ВВР. — 2002. — № 20. — Ст. 134.
5. *Зимняя И. А.* Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И. А. Зимняя. — М.: Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. — 38 с.
6. *Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики* / Під заг. ред. О. В. Овчарук. — К.: “К. І. С.”, 2004. — 112 с.
7. *Національний класифікатор професій України ДК 003:2010, затверджений Держспоживстандартом наказом від 28.07.2010.* — № 327.
8. *Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра за спеціальностями напряму 0501 “Економіка і підприємництво”* / КНЕУ ім. В. Гетьмана; під заг. ред. А. Ф. Паленка. — К., 2006. — 128 с.
9. *Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра, спеціаліста і магістра спеціальності “Управління персоналом та економіка праці” напряму підготовки 0501 “Економіка і підприємництво”* / Під заг. ред. А. І. Радзівського. — К.: МАУП, 2011. — 38 с.
10. *Хуторский А. В.* Ключевые компетенции. Технология конструирования / А. В. Хуторский // Народное образование. — 2003. — № 5. — С. 55–61.